

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL 2013 METŲ SAUSIO 31 DIENOS PATIKRINIMO LAISVĖS ATĖMIMO VIETŲ LIGONINĖJE

2013-04-10 Nr. 2013/1-17

Vilnius

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui nuolat gaunant panašaus turinio suimtųjų ir nuteistųjų skundus dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės (Lukiškių skg. 6, Vilnius; toliau vadinama – LAVL arba įstaiga) laikymo sąlygų, Žmogaus teisių padėties uždaroje laisvės apribojimo institucijose stebėtojų grupės patarėja Kristina Brazevič 2013-01-31 lankėsi šios įstaigos kamerų tipo palatose Nr. 16, 17, 18, 19, 20 ir 25, taip pat laikino laikymo patalpose ir pasivaikščiojimo kiemeliuose.

Taip pat buvo kreiptasi į Vilniaus visuomenės sveikatos centro (toliau vadinama – Vilniaus VSC) direktorę Rolandą Lingienę, prašant patikrinti laikymo išvardintose palatose sąlygas, taip pat dušo patalpų atitikimą higienos normų reikalavimams (ar dušo patalpose užtikrinama kalinamųjų sveikatai saugi aplinka, kai į tas pačias patalpas vedami praustis asmenys, sergantis tuberkulioze ir kitomis užkrečiamomis ligomis), informuoti Seimo kontrolierių apie šio patikrinimo rezultatus ir nurodytų patalpų sąlygų atitikimą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau vadinama – HN 76:2010) reikalavimams, taip pat apie visus per pastaruosius metus atliekant patikrinimus LAVL konstatuotus šios higienos normos reikalavimų pažeidimus.

Toliau pateikiama informacija, surinkta 2013-01-31 vizito metu ir gauta Vilniaus VSC 2013-03-04 raštu Nr. 13-15(2-1)-2-1114.

2. Lankantis pirmiau išvardintose palatose ir vertinant jų būklę, buvo atsižvelgta į šių patalpų plotą, lovų skaičių ir ilgį, sanitarinio mazgo pertvaros aukštį, grindų paviršiaus ir langų būklę, taip pat į tai, ar jose yra rūkoma.

2.1. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006-01-11 priimtų *Europos kalinimo įstaigų taisyklių* 18.1 punkte numatyta, kad kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma, privatumui, bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, tinkamas dėmesys turi būti skiriamas klimato sąlygoms, ypač gyvenamosios patalpos plotui, kubinei oro talpai, apšvietimui, šildymui ir ventiliacijai.

Pagal Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194 (su vėlesniais pakeitimais), 11¹.4 punktą, kol bus įgyvendintos *Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane* (patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-09-30 nutarimu Nr. 1248) numatytos priemonės, vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas laisvės atėmimo vietų ligoninės palatose negali būti mažesnis kaip 5,1 kv. metro.

2.1.1. LAVL kamerų palatoje Nr. 16, kuri yra 7,33 kv. m ploto, yra dvi lovos; palatos Nr. 17 bei Nr. 18, kuriose pastatyta po keturias lovas, taip pat yra 7,33 kv. m ploto; palatoje Nr. 19, kuri yra 7,19 kv. m ploto, – trys lovos; palatoje Nr. 20, kuri yra 7,19 kv. m ploto, yra 4 lovos; palatoje

Nr. 25, kuri yra 21,25 kv. m ploto, – dešimt lovų. Be to, LAVL pareigūnų pateiktais duomenimis, atvykus daugiau pacientų, negu yra vietų (LAVL Vilniaus skyriuje yra 160 lovų (vietų)), naudojamos rezervinės lovos.

Įvertinus palatų plotą ir jose esantį lovų skaičių, darytina išvada, kad šiose palatose minimalaus ploto normos reikalavimai neužtikrinami. Tačiau pažymėtina, jog minimalaus ploto normos LAVL neužtikrinamos ne dėl pareigūnų veiksmų, o dėl bendro laisvės atėmimo vietų perpildymo, kuomet nėra realios galimybės užtikrinti teisės aktais vienam asmeniui nustatytų ploto normų.

2.1.2. Apžiūrint pirmiau išvardintas palatas, buvo pastebėta, kad langai nesandarūs, tačiau jose buvo šilta. Palatose Nr. 17, 18 ir 19 grindys buvo skylėtos, palatoje Nr. 20 – vietomis nestabili grindų danga.

Vilniaus VSC Seimo kontrolieriaus prašymu 2013-02-14–2013-02-28 atliko LAVL operatyviają visuomenės sveikatos saugos kontrolę. Patikrinimas atliktas vadovaujantis HN 76:2010, taip pat Lietuvos higienos normos HN 47-1:2010 „Sveikatos priežiūros įstaigos. Infekcijų kontrolės reikalavimai“ (toliau vadinama – HN 47-1:2010) ir Lietuvos higienos normos HN 47:2011 „Asmens sveikatos priežiūros įstaigos. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau vadinama – HN 47:2011) nuostatomis.

Vilniaus VSC specialistų atlikto patikrinimo metu kamerų tipo palata Nr. 17 buvo remontuojama, todėl ji nebuvo tikrinama, o kamerų tipo palatose Nr. 16, 18, 19, 20 ir 25 buvo atlikti oro temperatūros, santykinės oro drėgmės ir dirbtinio apšvietimo matavimai: oro temperatūra siekė nuo 18,0 °C iki 21,4 °C šilumos ir atitiko HN 76:2010 reikalavimus (laisvės atėmimo vietų gyvenamųjų patalpų ir bendrosios paskirties patalpų oro temperatūra turi būti 18–22 °C); santykinė oro drėgmė siekė nuo 39,6 % iki 59,6 % ir atitiko HN 76:2010 reikalavimus (laisvės atėmimo vietų gyvenamųjų patalpų ir bendrosios paskirties patalpų santykinė oro drėgmė šaltuoju metų laiku turi būti 35–60 %); dirbtinis dieninis apšvietimas siekė nuo 298 liuksų (lx) iki 381 lx ir atitiko HN 76:2010 reikalavimus (laisvės atėmimo vietų gyvenamųjų patalpų dieninis dirbtinis apšvietimas turi būti ne mažesnis nei 200 lx); naktinis dirbtinis apšvietimas patikrintose kameroje siekė nuo 10 lx iki 12 lx ir atitiko HN 76:2010 reikalavimus (laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose patalpose įrengta dirbtinė naktinė apšvieta turi būti ne mažesnė kaip 10 lx ir ne didesnė kaip 20 lx).

VSC specialistai patikrinimo metu konstatavo, kad nurodytose palatose ant sienų bei lubų buvo aptikta dėmių, nubyrėjusių dažų ir tinko plotų, jose stovinčių spintelių paviršiai – nelygūs, grindų danga – nelygi (grindų lentos vietomis įlūžusios, nusitrynę jų dažai), nepritaikyta valymui ir dezinfekcijai. Tai neatitiko HN 47-1:2010 reikalavimų (sveikatos priežiūros įstaigų patalpų ir aplinkos daiktų paviršiai turi būti lygūs, lengvai valomi ir dezinfekuojami) ir HN 76:2010 reikalavimų (gyvenamųjų patalpų grindų, sienų, danga turi būti lengvai valoma ir dezinfekuojama).

Patikrinimo metu palatoje Nr. 20 buvo aptiktas sulaužytas, nepritaikytas vėdinimui langas, todėl nebuvo galimybės vėdinti patalpą per langą, kaip numatyta HN 76:2010 (laisvės atėmimo vietų gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus), kitos palatos vėdinamos per langus, kaip numatyta HN 76:2010.

2.2. Pagal Pataisos įstaigų įrengimo ir eksploataavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2011-03-03 įsakymu Nr. V-82, 16.5 punktą, tuo atveju, kai įrengiamos naujos arba rekonstruojamos ar kapitaliai remontuojamos esamos kameros, jose turi būti įrengiamos ne mažesnės kaip 100 x 142 cm ploto sanitarinio mazgo kabinos. Nesant techninių galimybių esamos kameroje įrengti sanitarinio mazgo kabinos, sanitarinio mazgo vieta turi būti atitverta nuo likusio kameros ploto ne žemesne kaip 1,5 metro aukščio pertvara.

Buvo išmatuotas palatų sanitarinių mazgų atitvarų aukštis: palatoje Nr. 16 jis siekė 1,01 metro, palatose Nr. 17 ir Nr. 18 pertvaros apskritai nėra (nors palatoje Nr. 17 sanitarinis mazgas atskirtas užuolaida), palatoje Nr. 19 – 1,05 m, palatoje Nr. 20 – 0,68 m, palatoje Nr. 25 jis buvo 1,5 metro aukščio.

Vizito metu taipogi gauta nusiskundimų, jog sanitariniu mazgu nepatogu naudotis: palatoje Nr. 20 atstumas nuo atitvaro iki sienos yra vos 0,48 metro. Susirūpinimą kelia ir tai, jog pro palatų duryse įrengtą stebėjimo langelį yra matoma visa sanitarinio mazgo erdvė. Tačiau, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-09-30 nutarimu Nr. 1248 patvirtintą *Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų planą*, pagal kurį Laisvės atėmimo vietų ligoninę planuojama išskirti, investicijos į kapitalinį įstaigos patalpų remontą šiuo metu netikslingos.

2.3. Atsižvelgiant į palatose Nr. 20 ir 25 tuo metu laikomų asmenų nusiskundimus dėl per trumpų lovų (gultų), vizito metu buvo išmatuotas jų ilgis: jis siekė nuo 1,74 iki 1,83 metro. Nors lovų (gultų) ilgio reikalavimų teisės aktai nenumato, Seimo kontrolieriaus nuomone, toks lovų ilgis ne visiems pacientams gali užtikrinti tinkamą poilsį bei miegą.

2.4. Pagal Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 1 punktą, Lietuvoje rūkyti (vartoti tabako gaminius) draudžiama visose švietimo, sveikatos priežiūros įstaigose ir šių įstaigų teritorijose.

Pagal HN 76:2010 6 punktą, laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka, o pagal to paties teisės akto 14 punktą, laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendrojo naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru.

2.4.1. Pažymėtina, kad, 2013-01-31 lankantis LAVL, palatoje Nr. 17 ir laikino sulaikymo patalpose buvo juntamas tabako dūmų kvapas, galimai buvo prirūkyta.

LAVL pareigūnų pateiktais duomenimis, įstaiga imasi visų įmanomų priemonių, kad pacientai nebūtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru: informacija apie tai, kad laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendrojo naudojimo patalpose draudžiama rūkyti, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru, yra patalpinta matomose vietose visose įstaigos palatose ir bendrojo naudojimo patalpose, taip pat yra ženklai, įspėjantys apie draudimą rūkyti.

2.5. Vilniaus VSC specialistų atlikto patikrinimo metu buvo apžiūrėtos ir LAVL dušų patalpos. Specialistų teigimu, dušų patalpų sienų ir grindų paviršiai yra iškloti plytelėmis, pritaikyti valymui ir dezinfekcijai ir atitinka HN 76:2010 reikalavimus (dušinės, prausyklos patalpų sienos, grindys ir kiti paviršiai turi būti lygūs, be plyšių, lengvai valomi, atsparūs naudojamiems valikliams ir dezinfekcijos priemonėms). Dušų patalpų dezinfekcijos atlikimo darbų dažnis ir registracija atitinka HN 47-1:2010 ir HN 76:2010 reikalavimus. Tačiau sergantieji tuberkulioze ir kitomis užkrečiamomis ligomis naudojami dušų patalpomis pagal LAVL patvirtintą grafiką nustatytais dienomis (tomis dienomis kitų skyrių pacientai nesinaudoja dušų patalpomis) ir ši tvarka neatitinka Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000-07-14 įsakymo Nr. 407 „Dėl epidemiologinio režimo asmens sveikatos priežiūros įstaigose, teikiant medicinos pagalbą sergantiems tuberkulioze ir išskiriantiems tuberkuliozės mikrobakterijas asmenims, tvarkos patvirtinimo“ nuostatų, kur nurodyta, kad izoliuotose palatose gydomi ligoniai neturi naudotis bendrojo naudojimo patalpomis.

2.6. Apžiūrint pasivaikščiojimo kiemelius buvo pastebėta, kad jų grindinys padengtas storu ledo sluoksniu. LAVL administracijai vietoje buvo pasiūlyta jį pabarstyti tinkama priemone, kad įstaigos pacientams, kurie naudojami teise pasivaikščioti gryname ore, nebūtų slidu.

2.7. Seimo kontrolierius taipogi buvo informuotas, kad 2012–2013 metais LAVL buvo atlikti 33 patikrinimai, kurių metu higienos normų pažeidimai buvo nustatyti 50 % atvejų. Daugiausia pažeidimų buvo nustatyta dėl nepritaikytų valymui ir dezinfekcijai gyvenamųjų patalpų grindų bei aplinkos daiktų paviršių (7 atvejai) ir netinkamo dirbtinio apšvietimo (5 atvejai).

3. Pažymėtina, kad po Seimo kontrolieriaus prašymu atlikto patikrinimo Vilniaus VSC LAVL administracijai nurodė pašalinti nustatytus neatitikimus HN 47-1:2010, HN 76:2010 ir sveikatos apsaugos ministro 2000-07-14 įsakymo Nr. 407 reikalavimams.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

4. Vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punkto nuostatomis, Seimo kontrolierius Laisvės atėmimo vietų ligoninės direktoriui Andriui Dubinui rekomenduoja:

1) pagal galimybes užtikrinti, kad sanitarinio mazgo atitvarų aukštis palatose atitiktų nustatytus 1,5 m aukščio reikalavimus;

2) pagal galimybes pailginti arba pakeisti ilgesnėmis 1,74–1,83 metro lovas (gultus);

3) pagal galimybes imtis priemonių, kad grindų ir aplinkos daiktų paviršiai palatose būtų pritaikyti valymui ir dezinfekcijai bei būtų užtikrinamas nustatytas 200 lx ar daugiau dirbtinio apšvietimo reikalavimas;

4) ir toliau visomis priemonėmis siekti, kad palatose ir laikino laikymo patalpose nebūtų rūkoma.

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus prašyčiau informuoti raštu iki 2013-06-11.

Seimo kontrolierius

Romas Valentukevičius

Kristina Brazevič, 8 706 65129